

ОБҐРУНТУВАННЯ МОДЕЛІ ФОРМУВАННЯ АРТТЕРАПЕВТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ

УДК 378.011.3-051:159.9]:005.336.2

DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2026.350368>

Віра Курок, доктор педагогічних наук, професор,
член-кореспондент НАПН України,
завідувач кафедри технологічної і професійної освіти
Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1474-3879>
Галина Химан, аспірантка кафедри технологічної і професійної освіти
Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6530-7367>

ОБҐРУНТУВАННЯ МОДЕЛІ ФОРМУВАННЯ АРТТЕРАПЕВТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ

У статті подано авторське розуміння поняття “модель” та репрезентовано структурно-функціональну модель формування арттерапевтичної компетентності майбутніх психологів у процесі професійної підготовки як конструкт з чотирьох взаємопов’язаних і взаємозумовлених блоків: методологічно-цільового, суб’єктного, змістово-діяльнісного, оцінювально-результативного. У методологічно-цільовому блоці визначено мету реалізації моделі – формування арттерапевтичної компетентності майбутніх психологів у процесі професійної підготовки та низку завдань для її досягнення. Методологічно-цільовий блок охоплює методологічні підходи (компетентнісний, системний, діяльнісний, акмеологічний, студентоцентриований і середовищний) та основні принципи (загальні: науковості, систематичності та послідовності, єдності теорії і практики, зв’язку навчання з життям, проблемності, наочності, індивідуального підходу; специфічні: створення сприятливого середовища, міждисциплінарної інтеграції знань, професійної спрямованості, інноваційності та відкритості до знань).

Суб’єктний блок представлений науково-педагогічними працівниками та майбутніми психологами. Змістово-діяльнісний блок моделі формування арттерапевтичної компетентності майбутніх психологів репрезентує структурні компоненти зазначеної здатності, зміст, форми, технології, методи та засоби навчання. Оцінювально-результативний блок містить критерії (мотиваційно-ціннісний, когнітивний, діяльнісний, особистісно-рефлексійний) та відповідні їм показники, що характеризують чотири рівні сформованості арттерапевтичної компетентності (початковий, середній, достатній, високий), діагностичний інструментарій для їх визначення, а також результати цілеспрямованого впливу на здобувачів освіти, що полягає в підвищенні рівнів сформованості арттерапевтичної компетентності майбутніх психологів у професійній підготовці.

Ключові слова: майбутні психологи; арттерапевтична компетентність; модель; методологічно-цільовий блок; суб’єктний блок; змістово-діяльнісний блок; оцінювально-результативний блок; професійна підготовка.

Рис. 1. Літ. 12.

Vira Kurok, Doctor of Sciences (Pedagogy), Professor,
Corresponding Member of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine,
Head of the Technological and Vocational Education Department,
Hlukhiv Oleksandr Dovzhenko National Pedagogical University
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1474-3879>
Halyna Khyman, Postgraduate Student of the
Technological and Vocational Education Department,
Hlukhiv Oleksandr Dovzhenko National Pedagogical University
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6530-7367>

SUBSTANTIATION OF THE MODEL FOR BUILDING FUTURE PSYCHOLOGISTS' ART THERAPY COMPETENCE IN PROFESSIONAL TRAINING

The article presents the author's interpretation of the concept of “a model” and describes a structural and functional model for building future psychologists' art therapy competence in professional training. The model is constructed as a system of four interrelated and interdependent blocks: the methodological and target block, the subject block, the content and activity block, and the evaluation and result block.

The methodological and target block defines the aim of the model, which is to prepare future psychologists for art therapy activities, as well as a set of tasks necessary to achieve this aim. The methodological and target block also encompasses methodological approaches (competence-based, systemic, activity-based, acmeological, student-centred, and environmental) and principles of training, including general principles (scientific character, systematicity and consistency, unity of theory and practice, connection of learning with real life, problem-based learning, visualisation, and an individual approach, etc.); and specific principles (creation of a supportive educational environment, interdisciplinary integration of knowledge, professional orientation, innovation, and openness to knowledge).

Following the methodological and target block, the subject block is represented by academic teaching staff and future psychologists as participants in the educational process. The content and activity block of the model for building future

ОБҐРУНТУВАННЯ МОДЕЛІ ФОРМУВАННЯ АРТТЕРАПЕВТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ

psychologists' art therapy competence includes the structural components of this competence, namely content, forms, technologies, methods, and teaching aids.

Finally, the evaluation and result block contains criteria (motivational and valuable, cognitive and activity, and personal and reflexive) and corresponding indicators that characterise four levels of art therapy competence (initial, intermediate, sufficient, and high). This block also includes diagnostic tools for determining these levels, as well as the results of targeted educational impact on students, all aimed at improving the quality of future psychologists' art therapy competence in their professional training.

Keywords: *future psychologists; art therapy competence; model; methodological and target block; the subject block; the content and activity block; the evaluation and result block; professional training.*

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Дослідники, аналізуючи процес управління формуванням особистості фахівця, стверджують, що він буде цілеспрямованим, якщо створити комплексну модель, у якій не тільки знайшли б відображення характеристики соціально-професійного та морально-психологічного фону діяльності, а й були б розкриті шляхи, засоби, методи розвитку й становлення необхідних професійних і особистісних якостей та здатностей особистості [2; 3; 4; 8]. Ураховуючи, що арттерапевтична компетентність не розвивається сама по собі, а потребує спеціально організованої діяльності, необхідно вирішити завдання побудови моделі цього процесу, розроблення механізмів та алгоритмів її функціонування, засобів та способів організації, навчально-методичного забезпечення.

Моделювання використано як дослідницький прийом для представлення процесу формування досліджуваного феномену з метою його вивчення, пояснення, уточнення, а також визначення його функціональних можливостей. Побудова моделі формування арттерапевтичної компетентності майбутніх психологів дасть можливість, на нашу думку, глибше та всебічно проаналізувати цей процес у динаміці, дослідити недоступні прямому спостереженню аспекти та представити його найефективніший еталон.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні та методологічні аспекти проблеми педагогічного проектування та моделювання у своїх працях досліджували Н. Боярчук, Н. Брюханова, С. Вітвицька, В. Докучаєва, О. Дубасенюк, І. Зязюн, Н. Корольова, В. Курок, Р. Курок, Є. Лодатко, Н. Нічкало, О. Столяренко, Є. Хриков, В. Чернілевський, Л. Шевченко, В. Шовкун, Т. Шкваріна, В. Ягупов, О. Ярошинська та ін.

Педагогічний словник за редакцією М. Ярмаченка визначає “моделювання” як процес дослідження певних явищ, процесів або систем об’єктів шляхом побудови та вивчення їхніх моделей. Моделювання належить до основних категорій пізнання, на якій ґрунтуються як теоретичний, так і експериментальний методи наукового дослідження [6].

Є. Лодатко тлумачить поняття “модель” із позиції системного підходу, що відповідає методологічним основам нашого дослідження. Відповідно до

цього визначення, “педагогічна модель – мисленнєва система, що імітує чи відображає певні властивості, ознаки, характеристики об’єкта дослідження або принципи його внутрішньої організації чи функціонування і презентується у вигляді культурної форми, притаманної певній соціокультурній практиці” [3, 90].

“Модель” є стрижневим поняттям педагогічного моделювання. У “Великому тлумачному словнику сучасної української мови” модель трактують як “уявний чи умовний (зображення, опис, схема і т. ін.) образ якого-небудь об’єкта, процесу або явища, що використовується як його представник” [1, 683].

Погоджуємось із твердженням О. Столяренко, яка вважає, що моделювання освітнього процесу “орієнтує педагогів на досягнення кінцевих результатів навчання, забезпечує засвоєння й ефективне використання нових технологій, розвиває системне бачення розв’язання проблем, служить дієвим фактором поліпшення якості роботи навчального закладу” [8, 7].

На думку науковців П. Лузана, І. Сопівник та С. Виговської, модель – це “уявна або матеріально реалізована система, котра, відображаючи чи відтворюючи об’єкт дослідження, здатна замінити його так, що вона сама стає джерелом інформації про об’єкт пізнання” [4].

Філософський словник соціальних термінів трактує поняття “модель” (від лат. *modulus* – міра, зразок) як “схему, зображення чи опис будь-якого явища чи процесу в природі, суспільстві, виробництві тощо”; “образ, аналог визначеного фрагмента природної чи соціальної реальності” [9, 141].

Термін “модель (model)” тлумачиться в провідних англійських словниках Merriam-Webster Dictionary [10], Cambridge Dictionary [11] та Oxford Learner’s Dictionaries [12] у таких значеннях: мініатюрна копія – зменшене зображення або репрезентація чогось; тип або дизайн продукту – модель або варіант виробу, наприклад, автомобіля; людина, яка позує – особа, яка слугує зразком для художника або фотографа; опис або аналогія – використовується для візуалізації чогось, що не можна безпосередньо спостерігати; структурний дизайн – архітектурний або конструктивний план, версія; експериментальний або новий варіант чогось; організм, який імітується – організм, зовнішній вигляд якого імітує інший.

“Моделювання здійснюється на основі експерименту чи уявно і передбачає формалізоване описання певної гіпотези, концепції або прогнозованої закономірності того чи іншого явища, процесу” [5].

Зважаючи на вимоги до моделювання в освітньо-методичних джерелах, модель формування професійної компетентності педагогів професійного навчання будівельного профілю у фаховій підготовці В. Курок та Н. Литвинова визначають як структурований і зручний для використання в педагогічному дослідженні прототип досліджуваного об'єкта, на основі якого набуті знання будуть перенесені на вихідний об'єкт [2]. Це визначення покладено в основу нашого дослідження.

Оптимізацію процесу формування арттерапевтичної компетентності майбутніх психологів у процесі професійної підготовки ми пов'язуємо із застосуванням методу моделювання в дослідженні педагогічних процесів.

Мета статті полягає в розробленні та теоретичному обґрунтуванні моделі формування арттерапевтичної компетентності майбутніх психологів у процесі професійної підготовки.

Виклад основного матеріалу дослідження. На основі аналізу наукових розвідок, пов'язаних з проблемою дослідження, власного наукового пошуку ми розробили модель формування арттерапевтичної компетентності майбутніх психологів у процесі професійної підготовки. Ця модель охоплює цілі, теоретико-методологічні основи формування цієї компетентності, змістово-діяльнісні особливості означеного процесу, моніторинг рівнів сформованості арттерапевтичної компетентності здобувачів освіти та кінцевий результат.

Модель формування арттерапевтичної компетентності майбутніх психологів у процесі професійної підготовки репрезентуємо чотирма структурними блоками – методологічно-цільовим, суб'єктивним, змістово-діяльнісним та оцінювально-результативним та зв'язками між ними.

Розподіл досліджуваного процесу на окремі блоки є умовним, оскільки всі складники системи нерозривно пов'язані між собою, взаємодоповнюються та спільно формують цілісний і комплексний процес професійної підготовки зазначених фахівців. Модель представлена на рисунку 1.

Конкретизуємо змістові параметри кожного з перерахованих блоків моделі формування арттерапевтичної компетентності майбутніх психологів у процесі професійної підготовки.

Методологічно-цільовий блок розроблено згідно із соціальним запитом на арттерапевтично компетентних психологів. Цей блок окреслює основну мету, завдання, методологічні підходи і принципи. Головним системоутворювальним концептом моделі є мета, яка передбачає формування арттерапевтичної компетентності майбутніх психологів у процесі професійної підготовки.

Мету конкретизовано в таких завданнях: мотивувати майбутніх психологів до арттерапевтичної діяльності, розвивати арттерапевтичні цінності, що зумовлюють спрямування їхньої активності на розвиток власної арттерапевтичної компетентності та особистісних якостей; формувати систему арттерапевтичних фахових знань і вмінь, що є основою формування арттерапевтичної компетентності майбутніх психологів; розвивати в здобувачів освіти здатності до самооцінювання, самоконтролю та самокорекції.

Моделювання процесу формування арттерапевтичної компетентності майбутніх психологів потребувало визначення методологічної основи для обґрунтування цього процесу.

Поняття “підхід” у загальному розумінні означає певну сукупність різноманітних засобів та прийомів, які діють певним чином на когось. У науковому розумінні – це вихідна позиція, що становить основу дослідницької діяльності [7].

У своєму дослідженні професійну підготовку майбутніх психологів у контексті формування в них арттерапевтичної компетентності розглядаємо з позиції методологічних підходів: компетентнісного, системного, діяльнісного, акмеологічного, студентоцентрованого, середовищного.

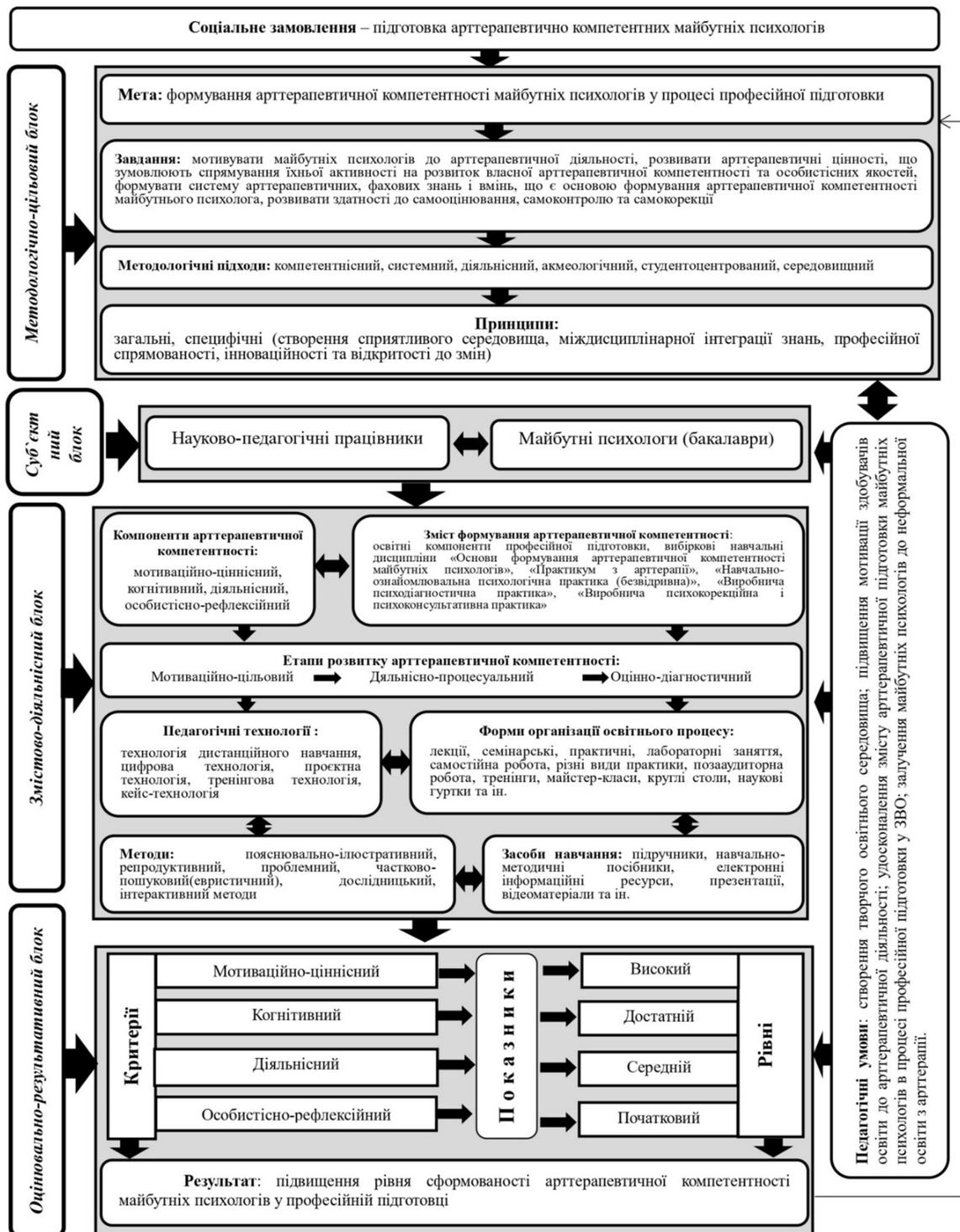
Сутність *компетентнісного підходу* полягає в зміщенні акценту з нагромадження знань, умінь і навичок на формування і розвиток здатності практично застосовувати свої знання та діяти ефективно в різних ситуаціях та відповідно до потреб людей.

Це один зі шляхів оновлення змісту освіти, освітніх технологій у закладах вищої освіти, узгодження їх із сучасними потребами, інтеграції до європейського та світового освітніх просторів, що потребує розвитку особистісних якостей і творчих здібностей майбутніх фахівців, умінь самостійно опановувати нові знання у сфері арттерапевтичної освіти, розв'язувати соціальні та професійні проблеми.

Цей підхід акцентує увагу на результаті освіти в діяльнісному плані, урахуваючи потреби суспільства та готовність випускників до успішної адаптації в сучасному швидкозмінному світі. Компетентнісний підхід сприяє формуванню потенціалу випускника для успішної діяльності в професійній сфері.

Застосування компетентнісного підходу сприяє формуванню арттерапевтичної компетентності майбутніх психологів у процесі професійної підготовки; удосконаленню освітньої програми закладу вищої освіти; оновленню ОПП та змісту навчальних дисциплін циклу професійної та практичної підготовки (основні та вибіркові компоненти освітніх програм); підвищенню мотивації здобувачів освіти до формування арттерапевтичної компетентності, саморозвитку, самоосвіти та самовдосконалення.

**ОБҐРУНТУВАННЯ МОДЕЛІ ФОРМУВАННЯ АРТТЕРАПЕВТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ
МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ**

Рис. 1. Модель формування арттерапевтичної компетентності майбутніх психологів у процесі професійної підготовки

Застосування *системного підходу* дозволяє: виявити компоненти системи формування арттерапевтичної компетентності та їх взаємозв'язки; встановити фактори, що впливають на досліджувану

систему; визначити елементи, на яких може бути зосереджена увага для досягнення мети; дослідити процес управління системою; розробити систему, спрямовану на формування арттерапев-

тичної компетентності майбутніх психологів; упорядити результати дослідження в практику вищої освіти. Системний аналіз, який є застосовуваним інструментом системного підходу, містить набір методів і прийомів, що допомагають розглядати складні об'єкти та апробувати отримані результати на практиці.

Використання *діяльнісного підходу* передбачає розуміння цього процесу як діяльності, спрямованої на становлення здобувача освіти як особистості і як майбутнього фахівця, який здатний здійснювати арттерапевтичну діяльність, вирішувати психологічні проблеми шляхом використання арттерапевтичних технологій у професійній діяльності й повсякденному житті та з урахуванням потреб людей.

Застосування *акмеологічного підходу* вбачається доцільним в аспекті фокусування на значущості самовдосконалення майбутнього фахівця в освітньому процесі, ґрунтовності професійної підготовки, формування власної арттерапевтичної компетентності й траєкторії розвитку протягом освітньої діяльності.

Студентоцентризований підхід забезпечує зацікавленість та участь майбутніх психологів у формуванні й наповненні змісту навчальних програм, визначення взаємних очікувань роботодавців і майбутніх фахівців у галузі арттерапії; перевагу активного навчання здобувачів освіти над пасивним; достатній рівень їхньої самостійності; зростання відповідальності майбутнього психолога за результати власного навчання та ефективну організацію самостійної роботи майбутніх фахівців тощо.

Середовищний підхід до формування арттерапевтичної компетентності майбутніх психологів передбачає: 1) аналіз взаємодії студентів та освітнього середовища для виявлення закономірностей цього впливу; 2) проектування на основі одержаних результатів творчого освітнього середовища із запланованими параметрами; 3) удосконалення впливу такого освітнього середовища на формування арттерапевтичної компетентності майбутніх фахівців; 4) створення умов для професійного саморозвитку, формування здатності до саморефлексії.

Виокремлені методологічні підходи становлять основу концепції формування арттерапевтичної компетентності майбутніх психологів у процесі професійної підготовки.

Мета, завдання, методологічні підходи забезпечують основні принципи, серед яких *загальні*: науковості, систематичності та послідовності, єдності теорії і практики, зв'язку навчання з життям, проблемності, наочності, індивідуального підходу та *специфічні*: створення сприятливого середовища, міждисциплінарної інтеграції знань, професійної спрямованості, інноваційності та відкритості до змін.

Суб'єктний блок передбачає взаємодію суб'єктів освітнього процесу (взаємовідносини між науково-педагогічними працівниками ЗВО та майбутніми психологами). Належний рівень співробітництва викладачів і здобувачів освіти забезпечує підвищення рівнів сформованості арттерапевтичної компетентності майбутніх фахівців, створює неповторне творче освітнє середовище закладу освіти.

Змістово-діяльнісний блок моделі формування арттерапевтичної компетентності майбутніх психологів репрезентує структурні компоненти зазначеної здатності, зміст, форми, технології, методи, засоби навчання.

Модель передбачає поступовий процес формування арттерапевтичної компетентності майбутніх психологів, що простежується в умовно виокремлених етапах: мотиваційно-цільовому, діялісно-процесуальному та оцінювально-діагностичному.

Досягненню мети сприяють:

- педагогічні технології (технології дистанційного навчання, цифрові, проєктні, тренінгові, кейс-технології);

- форми організації освітнього процесу майбутніх психологів: лекції, семінарські, практичні, лабораторні заняття, самостійна робота, різні види практики, позааудиторна робота, тренінги, майстер-класи, круглі столи, наукові гуртки тощо;

- методи підготовки майбутніх психологів: пояснювально-ілюстративний, репродуктивний, проблемний, частково-пошуковий (евристичний), дослідницький, інтерактивні методи;

- засоби навчання (підручники, навчально-методичні посібники, електронні інформаційні ресурси, презентації, відеоматеріали тощо).

Дотримання й реалізація виокремлених блоків моделі формування арттерапевтичної компетентності майбутніх психологів у процесі професійної підготовки сприятиме досягненню успішного результату, описаного в *оцінювально-результативному блоці*. Цей блок містить критерії (мотиваційно-ціннісний, когнітивний, діялісний, особистісно-рефлексійний) та відповідні їм показники та рівні сформованості арттерапевтичної компетентності (початковий, середній, достатній, високий), діагностичний інструментарій для їх визначення, а також результат цілеспрямованого впливу на здобувачів освіти, що полягає в підвищенні рівнів сформованості арттерапевтичної компетентності майбутніх психологів у професійній підготовці.

Важлива роль у реалізації моделі належить педагогічним умовам, які наскрізно пронизують усі її складники й уможливають ефективне досягнення визначених цілей. До них ми віднесли: створення творчого арттерапевтичного освітнього середовища; підвищення мотивації здобувачів освіти до арттерапевтичної діяльності; удосконалення змісту арттерапевтичної підготовки майбутніх психологів

ОБҐРУНТУВАННЯ МОДЕЛІ ФОРМУВАННЯ АРТТЕРАПЕВТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ

у процесі професійної підготовки у ЗВО; залучення майбутніх психологів до неформальної освіти з арттерапії.

Таким чином, запропонована модель формування арттерапевтичної компетентності майбутніх психологів у процесі фахової підготовки охоплює всі аспекти цього процесу та сприяє ефективному досягненню визначених цілей. Практичне впровадження розробленої моделі та запропонованих педагогічних умов в освітній процес закладу вищої освіти може забезпечити методика формування досліджуваної здатності майбутніх фахівців.

Висновки та перспективи подальших розвідок напрямку. Таким чином, спроектований процес формування арттерапевтичної компетентності майбутніх психологів у процесі професійної підготовки відповідає визначеним цілям підготовки, характеризується послідовністю, безперервністю, інтегративністю, технологічністю, ураховує специфіку інноваційних процесів у сучасній професійно-педагогічній освіті. Загальнодидактичний опис цього процесу представлений обґрунтуванням основних підходів і принципів підготовки. Реалізація розробленої моделі в освітньому процесі закладів вищої освіти передбачає розроблення організаційно-методичного забезпечення процесу підготовки майбутніх психологів до арттерапевтичної діяльності. Ефективність авторської моделі буде перевірена під час проведення експерименту.

ЛІТЕРАТУРА

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. та голов. ред. В.Т. Бусел. Київ; Ірпінь : Перун, 2005. 1728 с.
2. Курок В.П., Литвинова Н.В. Професійна компетентність майбутніх педагогів професійного навчання будівельного профілю: теорія і практика формування в процесі виробничої практики : монографія. Суми : Винниченко М.Д., 2019. 252 с.
3. Лодатко Є.О. Педагогічне моделювання : монографія. Тернопіль : Навчальна книга-Богдан, 2022. 206 с.
4. Лузан П. Г., Сопівник І. В., Виговська С. В. Методологія та організація науково-педагогічних досліджень : підручник. Київ : ЦП "Компринт", 2016. 491 с.
5. Модель процесу виховання в закладах освіти. Освіта.уа: сайт. URL: <https://osvita.ua/school/method/upbring/769/> (дата звернення: 15.01.2026).
6. Педагогічний словник / за ред. М. Д. Ярмаченка. Київ : Педагогічна думка, 2001. 516 с.
7. Соціологія: словник термінів і понять / за заг. ред. Є.А. Біленького і М.А. Козловця. Київ : Кондор, 2006. 372 с.
8. Столяренко О.В. Моделювання педагогічної діяльності у підготовці фахівця : навчально-методичний посібник. Вінниця : ТОВ "Нілан-ЛТД", 2015. 196 с.
9. Філософія: словник термінів та персоналій / В.С. Бліхар, М.А. Козловець, Л.В. Горохова, В.В. Федоренко, В.О. Федоренко. Київ : КВІЦ, 2020. 274 с.

10. Model. Merriam-Webster Dictionary. URL: <https://www.merriam-webster.com/dictionary/model> (дата звернення: 19.01.2026).

11. Model. Cambridge Dictionary. URL: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/model> (дата звернення: 19.01.2026).

12. Model. Oxford Learner's Dictionary. URL: https://www.oxfordlearnersdictionaries.com/definition/english/model_1?q=model (дата звернення: 19.01.2026).

REFERENCES

1. Velykyi tлумachnyi slovnyk suchasnoi ukrainskoi mowy (2005). [Big explanatory dictionary of the modern Ukrainian language]. In Busel, V.T. (Ed.). Kyiv; Irpin, 1728 p. [in Ukrainian].
2. Kurok, V.P. & Lytvynova, N.V. (2019). Profesiina kompetentnist maibutnix pedahohiv profesiinoho navchannia budivelnoho profiliiu: teoriia i praktyka formuvannia v protsesi vyrobnychoi praktyky [Professional competence of future teachers of vocational education of construction profile: Theory and practice of formation in the process of industrial practice]. Sumy, 252 p. [in Ukrainian].
3. Lodatko, Ye.O. (2022). Pedahohichne modeliuвання [Pedagogical modelling]. Ternopil, 206 p. [in Ukrainian].
4. Luzan, P.H., Sopivnyk, I.V. & Vyhovska, S.V. (2016). Metodolohiia ta orhanizatsiia naukovo-pedahohichnykh doslidzhen [Methodology and organisation of scientific and pedagogical research]. Kyiv, 491 p. [in Ukrainian].
5. Model protsesu vykhovannia v zakladakh osvity [Model of the education process in educational institutions]. Available at: <https://osvita.ua/school/method/upbring/769/> (Accessed 15 Jan. 2026). [in Ukrainian].
6. Pedahohichnyi slovnyk [Pedagogical dictionary]. (2001). In Yarmachenko, M.D. (Ed.). Kyiv, 516 p. [in Ukrainian].
7. Sotsiolohiia: slovnyk terminiv i poniat (2006). [Sociology: Dictionary of terms and concepts]. In Bilenkyi, Ye.A. & Kozlovtsia, M.A. (Eds.). Kyiv, 372 p. [in Ukrainian].
8. Stoliarenko, O.V. (2015). Modeliuвання pedahohichnoi diialnosti u pidhotovtsi fakhivtsia [Modelling of pedagogical activity in the training of a specialist]. Vinnytsia, 196 p. [in Ukrainian].
9. Blikhar, V.S., Kozlovets, M.A., Horokhova, L.V., Fedorenko, V.V. & Fedorenko, V.O. (2020). Filosofiia: slovnyk terminiv ta personalii [Philosophy: Dictionary of terms and personalities]. Kyiv, 274 p. [in Ukrainian].
10. Model (n.d.). Merriam-Webster Dictionary. Available at: <https://www.merriam-webster.com/dictionary/model> (Accessed 19 Jan. 2026). [in English].
11. Model (n.d.). Cambridge Dictionary. Available at: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/model> (Accessed 19 Jan. 2026). [in English].
12. Model (n.d.). Oxford Learner's Dictionary. Available at: https://www.oxfordlearnersdictionaries.com/definition/english/model_1?q=model (Accessed 19 Jan. 2026). [in English].

Стаття надійшла до редакції: 21.01.2026

Прийнято до друку: 24.02.2026

Опубліковано: 23.03.2026

